

6. Machado V.C. Tradeoffs among paradigms in Supply Chain Management / V.C.Machado, S. Duarte // International Conference on Industrial Engineering and Operations Management: 9 – 10 January, 2010. – Dhaka, Bangladesh. – P. 244 – 250.
7. Hines P. Staying lean: thriving, not just surviving / P. Hines, P. Found, G. Griffith, R. Harrison. – Lean Enterprise Research Centre: Cardiff, 2008. – 96 p.

УДК 332.025

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СВІТОВИХ РЕГІОНІВ

Морозова О.Г. – к. е. н., доцент, Херсонський НТУ

Якимчук Т.В. – к. е. н., доцент, Херсонський НТУ

У статті висвітлено методологічні аспекти економічного розвитку регіонів під впливом загальної глобалізації. Сформульовано економічні принципи формування спеціалізації регіонів. Опрацьовано основні підходи до виокремлення блоків певних проблем-орієнтирів. Досліджено інформація, знання та інформаційні технології, як головне джерело приросту продуктивності та конкурентоздатності національних економік. Встановлено взаємозв'язок між глобалізацією і світовим ринком товарів, послуг, технологій, капіталів та робочої сили.

Ключові слова: глобалізація, світовий ринок, національна економіка, інформація, знання, інформаційні технології.

Морозова О.Г., Якимчук Т.В. Влияние глобализации на экономическое развитие мировых регионов

В статье освещены методологические аспекты экономического развития регионов под влиянием всеобщей глобализации. Сформулированы экономические принципы формирования специализации регионов. Обработано основные подходы к выделению блоков определенных проблем-ориентиров. Исследована информация, знания и информационные технологии, как главный источник прироста производительности и конкурентоспособности национальных экономик. Установлена взаимосвязь между глобализацией и мировым рынком товаров, услуг, технологий, капиталов и рабочей силы.

Ключевые слова: глобализация, мировой рынок, национальная экономика, информация, знания, информационные технологии.

Morozova O.G., Yakymchuk T.V. Effect of globalization on the economic development of world regions

The articles covers methodological aspects of the economic development of different regions due to the effect of overall globalization. The economic principles of regional specialization formation are formulated. Main approaches to singling out blocks of certain reference problems are considered. The study examines information, expertise and information technologies as the major source of productivity and competitiveness increase. It establishes a correlation between globalization and the world market of goods, services, technologies, capital and labor.

Keywords: globalization, world market, national economy, information, expertise, information technologies.

Постановка проблеми. Явище глобалізації охоплює всі сфери суспільного життя – культуру, політику, економіку а також формує економічний роз-

виток регіонів; їх становлення на рубежі ХХ-ХХІ ст. пов'язане із переходом людства до нового світопорядку та збільшенням глобальних дисбалансів господарювання. Одним з них є поглиблення неоднорідності світу, 80% ресурсів якого контролюється країнами так званого «золотого мільярду».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В контексті дослідження проблем розвитку регіонів під впливом глобалізації важливими є наукові розробки провідних вчених. Вітчизняна економічна наука впродовж багатьох десятиліть збагачується новими розробками теоретико-методологічного і прикладного характеру М.Кастельса [1], Д. Мальшевої [2], М.Маргелова [3], Т.Артемової [4] та іншими дослідниками. Водночас, незважаючи на важливість даної проблематики й посилену увагу до неї багатьох провідних дослідників, окремі її аспекти залишаються недостатньо вивченими у теоретичному й методологічному плані.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні методологічних аспектів регіонального розподілення на світовому ринку. Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, методологічні постулати економічної науки з проблем дослідження світового та регіональних ринків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформація, знання та інформаційні технології є головним джерелом приросту продуктивності та конкурентоздатності національних економік;

- нова економіка організується переважно через мережеву структуру менеджменту, виробництва та розподілу, а не в межах окремих фірм;
- нова економіка є глобальною.

Економічний зміст глобалізації можна з'ясувати поетапно, через виокремлення блоків певних проблем-орієнтирів. Так, важливим елементом її матеріальної бази є поглиблення міжнародного поділу праці, внаслідок якого обсяги світової торгівлі збільшуються швидше за ВВП (у 2000 р. – відповідно на 6,5% та 3,5%); роль експорту та імпорту зростатиме навіть в країнах, здатних до самозабезпечення (в США за останні 40 років доля імпорту зросла з 7% до 15% ВВП). Після глобальної фінансово-економічної кризи, проте, обсяги торгівлі скоротилися не тільки відносно, але й в абсолютному значенні.

Утворюється новий поділ праці. США, Великобританія, Німеччина та Франція розвивають НДДКР та виробництво високотехнологічних дрібносерійних товарів і послуг (технологічних, інформаційних, управлінських, фінансових, розважальних тощо), які забезпечують найбільшу і стабільну рентабельність. Країни Південно-Східної Азії, Латинської Америки та Центральної Європи спеціалізуються на інженерних удосконаленнях і масовому випуску комплектуючих та готових виробів, де найбільш важливим є чітке дотримання інструкцій, та готовність працівників до інтенсивної монотонної праці. Іншим країнам відведено роль постачальників сировини, ринків збуту товарів на спаді їх життєвого циклу, виконавців працемістких та забруднюючих навколишнє середовище операцій, в тому числі, зі збирання різноманітної техніки з імпортованих вузлів по зарубіжним ліцензіям [5].

Безпосередньою основою глобалізації є світовий ринок товарів, послуг, технологій, капіталів та робочої сили, який дозволяє кожній фірмі знайти найбільш вигідних постачальників і покупців в будь-якій точці економічного про-

стору, організувати кооперування на базі оцінки конкурентних переваг всіх регіонів Планети. Світовий ВВП у 2000 р. складав приблизно 30 трлн. дол. З них 1/3 (10 трлн. дол.) виробили США, більше 4 трлн. – Японія, далі – Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Китай. США щомісячно імпортували товарів (включаючи нафту та іншу сировину, споживчі товари, комплектуючі вироби та деталі) на 30 млрд. дол. більше, ніж експортували. У 2015 р. світовий ВВП за ППС дорівнював близько 113 трлн. дол. З них третина припадала на Китай та США, третина – на Індію, Японію, Німеччину, Росію, Бразилію, Індонезію, Великобританію, Францію, Мексику, решта – на інші країни [6].

Базову інфраструктуру глобалізації утворює всевітня мережа Інтернет, яка з'явилась на початку 1990-х років. До цього доля глобального капіталу залишалася невизначеною, проте за допомогою Інтернет, підконтрольного національним урядам, можна в лічені хвилини укласти контракт і перевести мільярди доларів у будь-яку країну. Такий рівень інформатизації дозволяє створювати віртуальні альянси – засновані на довгострокових контрактах об'єднання незалежних країн з єдиною системою ефективного маркетингу, закупівель, організації виробництва, збуту та післяпродажного обслуговування.

Прямим результатом цієї інформаційної революції (зв'язок третього покоління дозволяє відправляти завірені електронним підписом пакети відео та цифрової інформації в будь-яку точку Планети) є вибір найкращих постачальників за допомогою електронних «торговельних майданчиків». Отже, зайвими стають складські запаси, закупки наперед, значна кількість посередників, а збирання готових вузлів на конвеєрі різко скорочує виробничий цикл.

Інтернет дозволяє скоротити трансакційні витрати, що змінює саму структуру світової економіки. До цих пір планомірність досягалася переважно лише в рамках фірми, масштаби концентрації капіталу обмежувались зростанням накладних витрат (у великих корпораціях вони у 3-4 рази перевищували прямі витрати), сучасна ж контрактна економіка знімає ці обмеження. Фірми кооперуються та пов'язують комп'ютеризовані робочі місця у єдину мережу, яка діє за загальним планом. Контракти ґрунтуються на стратегічних маркетингових й інших прогнозах і укладаються задовго до початку виробництва і навіть до розробки нового товару або послуги.

Це докорінно відрізняє сучасну ринкову економіку: «інтернет-економіка» є значною мірою плановою господарською системою, заснована на прямих зв'язках і довгострокових контрактах виробників і споживачів – власників матеріальних та нематеріальних активів. Особливого значення тут набувають міжфірмові ланцюжки створення вартості, що пов'язують учасників технологічного циклу. Закупівлі здійснюються для вирішення конкретних завдань поточного виробництва за заздалегідь узгодженими цінами; альянси ж транснаціональних корпорацій (ТНК) перетворюються на «суперміністерства», що управляють глобальною кооперацією.

Проте, старі проблеми заміщуються новими. Сподівання на те, що глобалізація створює безкризову економіку, спростувалися кризою на фондових ринках у 2000-2001 рр., внаслідок якої акціонери втратили 5 трлн. дол. На відміну від звичайних товарів, інформаційна продукція є відносно невразливою для перевиробництва: так, якщо витрати на розробку програмного забезпечення окупилися, його тиражування може бути зупинене без особливих втрат. Але

курс акцій в кінці кінців визначається рентабельністю реального виробництва. Отже, крах сотень інформаційних компаній, які не сплачували дивідендів, не спиралися на грошові потоки від продуктивної діяльності, а процвітали виключно завдяки вдалим спекуляціям на фондових ринках, став досить закономірним. Визначену тенденцію згодом підтвердила глобальна фінансово-економічна криза. Не виправдалися також суспільні очікування щодо відмирання в нових умовах економічних функцій держави і формування єдиних глобальних мереж порядку та культури. ТНК виявилися нездатними замінити національні уряди. Частково протиріччя глобалізації сьогодні покликана вирішити регіональна економічна інтеграція, яка створює пільгові торговельні режими і тим згладжує певні диспропорції у розвитку окремих територій. Проте одночасно така регіоналізація руйнує глибинні підвалини глобального господарського життя, перетворюючи феномен глобалізації на глокалізацію.

Важливою ознакою господарського, а разом з тим і всього цивілізаційного розвитку наприкінці ХХ століття стало формування техносфери як штучного середовища людської життєдіяльності. Її специфічною властивістю є не просто надзвичайно високий рівень техніко-технологічного озброєння сфери господарської діяльності. Техносфера, яка еволюціонує завдяки глибинним (на атомно-молекулярному, клітинному та генному рівнях) перетворенням предмету праці внаслідок застосування інструментів генної інженерії, нанотехнологій, тонких фізико-хімічних, лазерних, комп'ютерних розробок та залучення нових видів та джерел енергії, постає матеріальним підґрунтям феномену глобалізації через низку причин. А саме, вона:

- виникає на базі досить розвинених відносин міжнародного поділу праці, кооперації та господарської інтернаціоналізації;
- викликає до життя нові форми і види діяльності в сфері економіки, науки, культури і глобально взаємопов'язує їх;
- породжує відповідні фінансові потоки і організаційні структури (інститути) і тим долає адміністративні перепони й державні кордони;
- перетворює культуру на важливий фактор економічної продуктивності і надійності функціонування господарських систем, а, отже, робить глобально відчутними багато традиційних «місцевих» проблем;
- породжує специфічні екологічні та інші глобальні ефекти;
- закріплює ієрархічне становище окремих господарських суб'єктів (індивідів, спільнот і громад, регіонів, країн, держав) в системі функціональних зв'язків світового ринку.

На думку фахівців, головні особливості техносфери є потрійними.

– у розвинених країнах світу населення не має реальних можливостей повернутися у випадку катастрофічного розвитку подій до традиційного способу життя, не ризикуючи фізичним вимиранням.

– країни – світові економічні лідери (США, Японія, країни Європейського Союзу) здатні зберегти свій статус і взагалі власне існування, лише спираючись на освоєння і використання ресурсного потенціалу всієї Планети, підлаштовуючи під свої потреби й інтереси економіки всіх інших країн та регіонів.

– техносфера кінця ХХ – початку ХХІ ст. докорінно змінює природне середовище існування людини: через поширення механізмів техноценоза по-

рушується і звужується біоценоз, витісняються біологічні форми життя на Планеті.

Техносфера тяжіє до формування концентричних кіл свого забезпечення. Такі кола утворюють:

1. Власне техносфера – сукупність постіндустріальних економік і суспільств, що перебувають в певних структурних взаєминах між собою.
2. Країни – реальні претенденти на входження до техносфери при досягненні певного рівня розвитку або за умов виконання життєво важливих для неї функцій.
3. «Незамінні» країни – необхідні для техносфери як джерела енергоресурсів, сировини, а також як місткі (ємні) ринки.
4. «Замінні» країни – ті, економічні функції яких по відношенню до техносфери без шкоди можуть виконувати інші країни чи території.
5. «Байдужі» країни, що не впливають на існування і життєдіяльність техносфери – зараз або взагалі.
6. «Ворожі» країни – ті, які реально або потенційно, сьогодні чи в майбутньому несуть загрози для існування техносфери.

Як видно, сутність і процеси становлення техносфери є досить суперечливими; отже, було б помилковим вважати, що глобалізація суспільного життя спрямована лише на забезпечення комфорту та процвітання людини. Навіть обережний аналіз соціальних наслідків глобалізації є не зовсім втішним. Так:

Інформатизація та зміна ціннісних орієнтацій в сім'ї призвели до різкого зниження числа народжувань в розрахунку на одну жінку репродуктивного віку (від 1,5 до 0,8). До 2020 р., за підрахунками фахівців, третину населення розвинених країн складатимуть люди старше 60 років. Такі тенденції змінюють структуру попиту, в тому числі, на фінансові послуги, а також обумовлюють необхідність радикального реформування пенсійної системи та інших сфер суспільного життя.

Зростають масштаби міграції, скорочується доля корінного населення (в США збільшується в загальній кількості населення доля вихідців з Центральної Америки, Китаю, Індії; в Німеччині – з Туреччини; у Франції – з країн арабського світу тощо).

Відбуваються зрушення в структурі зайнятості: скорочується частка робітників виробничої сфери; зростає доля зайнятих жінок; збільшується питома вага зайнятих неповний робочий тиждень, а також фрилансерів, працюючих «на відстані» за допомогою інформаційних мереж; знижується питома вага членів профспілки; тощо

Змінюється зміст праці. Наймані працівники, зайняті на «автоматизованих» робочих місцях, мають набувати вміння орієнтуватися в потоці інформації, порівнювати виробничі варіанти та приймати нестандартні економічні рішення. Ці вміння залежать від рівня розвитку, ціннісних орієнтацій, загальної культури робітника як особистості. Затребуваними професіями в інформаційну епоху стають фахівці з управління якістю, логістики, фінансового менеджменту, маркетингу, захисту інформації, монтажу та наладки технічних систем.

Затрати на освіту й дослідні розробки перетворюються із споживчих витрат на найбільш ефективний вид капітальних інвестицій. Інтелектуальний капітал стає головною конкурентною перевагою фірми, а методи дистанційної

освіти сприяють зниженню вартості освіти та уможлиблюють систематичне навчання персоналу протягом всієї трудової діяльності.

В умовах глобалізації принципово змінюється структура факторів продуктивності праці, а, отже, економічного зростання й розвитку. Провідна роль закріплюється за макроекономічними факторами, які пов'язані з механізмами надання й споживання якісних суспільних благ (фундаментальної науки, загальної та фахової освіти, охорони здоров'я, культури, відпочинку та інших). Зараз зрозуміло, що міркування про «деіндустріалізацію» розвинених країн наприкінці ХХ ст. не виправдалися. Зазнала змін галузева структура економіки: традиційний поділ виробничої сфери на суто виробничий та споживчий сектори вичерпав себе; сучасні корпорації вдало поєднують виробництво товарів із виробництвом послуг по їх ремонту, модернізації, утилізації, лізингу, кредитуванню та післяпродажному обслуговуванню.

За розрахунками М. Кастельса, «нова економіка» у США стимулює економічне зростання (на 2% в рік), зменшує інфляцію та масштаби безробіття – отже, виявляється вельми динамічною і водночас нестабільною. В першу чергу, це пов'язано з тим, що глобалізація є вкрай нерівномірним процесом, в якому економіка, що формує світовий ринок, зазнає більших трансформацій порівняно з іншими сферами суспільного життя. Такі дисбаланси підсилюються особливостями інституційного облаштування існуючої системи міжнародних економічних відносин, що дозволяє розвиненим країнам безперешкодно контролювати до 70% світових ресурсів. Отже, глобалізація обертається економічними вигодами перш за все для населення так званого «золотого мільярду», в той час як для переважної більшості жителів інших країн загроза опинитися на узбіччі суспільного прогресу стає все реальнішою. Консервуються чорні дірки бідності на пострадянському просторі, в Африці, Центральній та Північній Азії. Разом з тим, існують і позитивні приклади новітнього економічного розвитку; так, Індія і Китай послідовно інтегруються у глобальне середовище, спираючись на власні сили. Тут не відбувається механічного копіювання західних моделей, поєднаних із знищенням власної культури і традицій. Досвід показує, що серед країн, що розвиваються, і країн з трансформаційною економікою Китай найкраще адаптувався до глобалізації. Такі риси, як конвертованість національної валюти у поєднанні із зниженням внутрішніх цін, збільшення частки зовнішньої торгівлі, високі темпи економічного зростання в поєднанні із зменшенням притоку іноземних інвестицій («китаїзація» підприємницького капіталу) свідчать про перетворення Китаю на «самостійну систему господарювання».

Щодо розвинених країн, то тут економічне піднесення початку ХХ ст. базується на інформаційних технологіях. Якщо в 1980-х – першій половині 1990-х років динаміка розвитку світового господарства та економік розвинених країн відповідала критеріям фази депресії довгих хвиль Кондратьєва, то починаючи з другої половини 1990-х років ситуація змінюється. Темпи приросту ВВП в США збільшуються вдвічі (з 1,2% в розрахунку на людину-годину до 2,1%). За розрахунками професору Гарвардського університету Д. Йоргенсона, збільшення темпів приросту виробництва є прямим наслідком становлення мережевої економіки. Середньорічний темп приросту основного капіталу, вкладеного в комп'ютерну техніку майже подвоївся (до 34%) у другій по-

ловині 1990-х років порівняно з їх першою половиною (18%). Висновок Йорґенсена про вирішальну роль інформаційних технологій у прискоренні темпів економічного зростання в США став підставою для розв'язання парадоксу Солоу, згідно якого в мережевій економіці продукуються інновації та уповільнюється загальна продуктивність. Спостереження Солоу ґрунтувалися на досвіді функціонування економіки США другої половини 1990-х років, коли прискорення зростання ВВП і продуктивності праці значною мірою були пов'язані із збільшенням випуску комп'ютерної техніки. На думку фахівців, незважаючи на те, що найбільший приріст спостерігався в галузях, що виробляли комп'ютерні агрегати та електронні компоненти, технологія покращилась в усіх секторах економіки.

За логікою розвитку довгого циклу робилися припущення про прискорення темпів економічного зростання в США та інших розвинених країнах, вже починаючи з 2003 року. Очікувалося, що середньорічні темпи приросту ВВП на душу населення наближуються тут до показників США (2,5%), а з другого десятиріччя XXI ст. становитимуть 3,2%. В країнах середнього рівня та нових індустріальних країнах цей показник складатиме 5 – 6% на рік; отже, внесок країн, що розвиваються, в світовий ВВП складе приблизно 50%. Проте глобальна фінансово-економічна криза внесла свої корективи у ці розрахунки. Сьогодні ідеї та процеси глобалізації зазнали суттєвих змін: глобалізація заміщується феноменом регіоналізації та світовим протистоянням двох соціально-економічних систем – постіндустріальної цивілізації, динамізм розвитку якої обумовлюється максимальним використанням інтелектуального потенціалу людини, та різноманітними варіантами доіндустріального та індустріального суспільств.

В цілому можна говорити, що з середини 1970-х років в світі розгорнувся *перший етап* постіндустріальної трансформації. В цей час розвинені країни різко скоротили питоме споживання сировини, енергії, матеріалів, знизивши тим самим свою залежність від світової периферії та заклавши підґрунтя для свого нинішнього технологічного домінування. Було створено нову якість економічного зростання, найголовнішим джерелом якого, на відміну від традиційних капіталовкладень у виробничу сферу, стало особисте споживання населення. Таким чином, в 1990-х роках західний світ отримав нагоду забезпечити економічний прогрес за умов низьких чи навіть від'ємних норм заощаджень, в той час, коли країни, що розвиваються, повинні були підтримувати цей показник на високому рівні.

На другому етапі постіндустріальної трансформації, що почався наприкінці 1980-х років, ринок розвинених країн перенасичується товарами індустріального сектору. Змушені спрямовувати значну частину ресурсів на виробничі заощадження, країни, що розвиваються, об'єктивно звузили власні внутрішні ринки і тим відмовилися від перспективи постіндустріального прогресу. Отже, наприкінці XX ст. постіндустріальна цивілізація створила безпрецедентний дисбаланс: абсолютно домінуючи в сфері технологічних досягнень, розвинені країни встановили певну монополію на споживання більшої частини світового валового продукту. Тенденції руху капітальних інвестиційних потоків того часу свідчили про зниження активної взаємодії розвинених країн з периферійним, постіндустріальний світ поставав все більш самодостатнім.

Взаємозалежність, притаманна світовому розвитку на початку та в середині ХХ ст., наприкінці 1990-х рр., змінилася на односторонню залежність країн «третього світу» від «першого».

Отже, практика господарювання кінця ХХ – початку ХХІ ст. свідчила про те, що окрім як в західних суспільствах, в жодній іншій країні світу не було створено справжнього механізму самопідтримувального економічного прогресу, який би заклав засади постіндустріального суспільства. Виходило, що єдиним шляхом до економічного прогресу для країн, що розвиваються, є засвоєння (хоча і не обов'язково копіювання) західної моделі господарського і технологічного розвитку.

Разом з тим, новації, пов'язані із постіндустріалізацією та глобалізацією, створили суттєві проблеми і для розвинутих країн: запровадження новітніх технологій призвело до скорочення робочих місць в промисловості, посилило соціальну напруженість. Могутні ТНК, що активізували у 1990-ті роки процеси злиттів та поглинань, часто розглядають свої інтереси вище за державні, внаслідок чого роль національних держав послаблюється, а частина їх функцій переходить до різноманітних недержавних та наддержавних утворень. До того ж після глобальної фінансово-економічної кризи можна говорити про розгортання нового етапу глобалізації, який пов'язаний із загостренням конкурентної боротьби між суб'єктами техносфери та передбачає переформатування світового устрою та господарського порядку на користь розвинутих країн. Його особливістю є застосування різноманітних механізмів впливу на свідомість економічних суб'єктів, сполучення м'якої і жорсткої (розгортання гібридних воєн тощо) сили для досягнення господарських та політичних переваг.

Висновки. В цілому сьогодні цілісне наукове розуміння глобалізації ще остаточно не сформоване, воно має реалізуватися в процесі наукового осмислення певного логічного ряду: «інтернаціоналізація – регіоналізація – єдиний світ – глобалізація». Підґрунтям для системного осмислення феномену глобалізації має стати ціннісна методологія, що розглядає економічну цінність як благо, єдине у трійстві визначеності граничної корисності, вартості і ціни. Концепція сталого розвитку, яка з кінця 1980-х років часто згадується як перспективна методологічна платформа майбутнього справедливого світогосподарського порядку, поки що не виявила адекватного евристичного потенціалу для виконання зазначеної місії. Пануючою методологічною платформою дослідження феномену глобалізації нині залишається неоліберальна доктрина; її головними постулатами щодо утворення глобальних порядків є: лібералізація торгівлі і цін; дерегулювання підприємницької діяльності; всебічне скорочення господарських функцій держави; жорстка фіскальна політика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: монография / М. Кастельс [пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана]. – М.: ГУ ВШЭ, 2000.
2. Малышева Д. Постиндустриальный мир и процессы глобализации / Д. Малышева // Мировая экономика и международные отношения. – 2000. – № 3. – С. 90-97.

3. Маргелов М.В. «Глобализация» – превратности термина / М.В. Маргелов // США – Канада: ЭПК. – 2003. – № 9. – С. 47.
4. Артемова Т.И. Стоимость и цена: логико-исторический процесс формообразования / Т.И. Артемова – К.: Основа, 2006.
5. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобальних викликів: У 2-х частинах / За ред. акад. НАН України В.М.Гейця, акад. Академії педагогічних наук України А.А.Мазараки. – К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2008.
6. Список стран по номинальному значению ВВП за 2014-2015гг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ereport.ru/stat.php?razdel=country&count=world&table=gprecia>

УДК 504.03 : 339.13 : 633.8

МОДЕЛЮВАННЯ РИЗИКІВ НА РИНКУ ЛІКАРСЬКОЇ РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ

Никитюк Ю.А. – к.с-г.н, с.н.с,
Інститут агроекології і природокористування НААН, м. Київ

У статті розглядаються основи моделювання ризиків на ринку лікарської рослинної сировини та наведено методи регулювання даних ризиків. Проаналізовано сучасний стан вирощування лікарських рослин на території України. Висвітлено пріоритетні напрями розвитку виробництва лікарської рослинної сировини з урахуванням існуючих ризиків та загроз.

Ключові слова: ринок, ризик, лікарські рослини, моделювання, економічні відносини, виробництво.

Никитюк Ю.А. Моделирование рисков на рынке лекарственного растительного сырья

В статье рассматриваются основы моделирования рисков на рынке лекарственного растительного сырья и приведены методы регулирования данных рисков. Проанализировано современное состояние выращивания лекарственных растений на территории Украины. Освещены приоритетные направления развития производства лекарственного растительного сырья с учетом существующих рисков и угроз.

Ключевые слова: рынок, риск, лекарственные растения, моделирование, экономические отношения, производство.

Nikityuk Y.A. Modeling of risks in the market of medicinal plant raw material

The author describes the basics of risk modeling in the market of medicinal plant raw material and provides some methods for regulating such risks. The study analyzes the modern state of medicinal plants cultivation in Ukraine. It highlights priority directions of the development of medicinal plant raw material production taking into account existing risks and threats.

Keywords: market, risk, medicinal plants, modeling, economic relations, production.

Постановка проблеми. Нині досить високими темпами зростає популярність лікарської рослинної сировини на вітчизняному та міжнародному ринках. Якщо раніше лікування природними засобами практикувалось переважно в менш розвинених країнах, то сьогодні попит на лікарські рослини зростає у